

Naisvoimistelun esittämisen tulkintoja

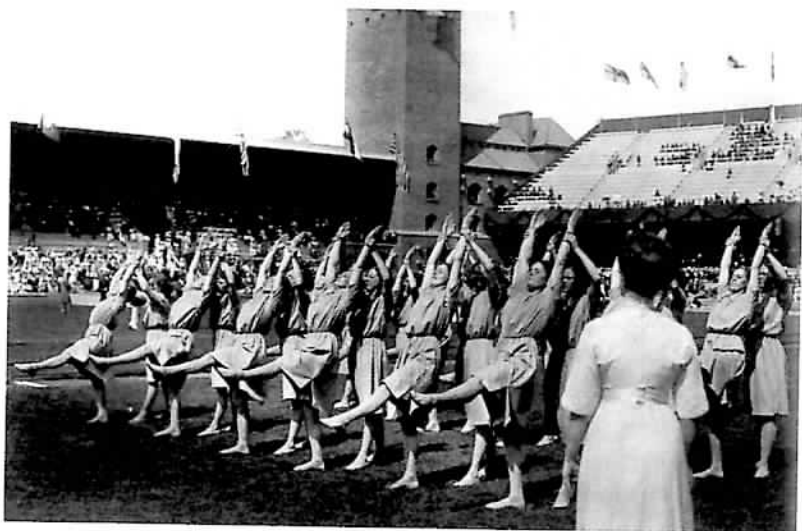
Voimisteluesitykset ovat olennainen osa suomalaisen naisvoimistelun julkisuutta. Suorastaan myyttisiin mittoihin ovat nousseet eräät maatumme edustaneet naisvoimistelijoiden näytökset, hyvänä esimerkkinä vuonna 1912 Tukholman olympialaisiin osallistuneen suomalaisen naisvoimistelujoukkueen esitys.

Myytin tehtävänä on vakuuttaa menneen merkityksellisyyttä ja moraalista sitovuutta. Se viittaa historiallisiin tapahtumiin, vanhoihin, hyviin aikoihin.¹ Lisäksi myytti liittyessään pyhän alueeseen ohjaa samastumaan esikuviiin.² Naisvoimistelun Tukholman myytti viittaa Suomea edustaneisiin, moderneihin valionaisiin. Myytti syntyi kuitenkin alunperin poliittisessa kontekstissa, Suomen ja Venäjän välisessä jännittyneessä suhteessa. Venäjän vallan alaisina suomalaiset eivät saaneet marssissa kantaa omaa lippua. Väärinkäsitysten välttämiseksi poistettiin myös naisvoimistelujoukkueen GFFH:n standaari stadionilta yleisön nähtäviltä.

Mutta Tukholman kisoihin osallistunut 24:n valiovoimistelijan ryhmä sai osakseen huomiota myös voimistelutyylinsä vuoksi. Björksténin kehittämässä voimistelusuunnassa olivat uutta harmoniaa tavoitteleva luonnollinen liikunta sekä voimisteluasu, lyhyt kaapu antiikin ihanteiden mukaisesti.³ Tästä myytti vaikeenee ja myös siitä, että Björkstén tuli tällä tyylillä kansainvälisesti tunnetuksi.

Myytti voidaan ymmärtää myös yhteisön olemassaololle välttämättömäksi, normeja ylläpitäväksi tai käyttäytymistä säateleväksi taustaksi. Myyttiä tuottavassa prosessissa ihmisen fyysisen ja sosiaalisen ympäristön rakenteellinen logiikka siirtyy hänen kulttuurinsa logiikkaan, jonka iskulausekieltä se on.⁴ Tästä ovat esimerkkinä niin sanotut Hilma Jalkasen tytöt.

*Elli Björksténin
johtama voimistelu-
esitys Tukholman
olympiakisoissa
vuonna 1912.
(Suomen
Urheilumuseo)*

Ryhmä syntyi 1950-luvulla, kun suomalaista naisvoimistelua lähdettiin ponnekkaasti viemään ulkomaille, ennen muuta Yhdysvaltoihin. Voimistelijat olivat Hilma Jalkasen huippuunsa hiottuja valiovoimistelijoita Helsingin yliopiston voimistelulaitokselta. Ryhmää valmennettiin kurinalaisesti, ja tarkkailussa olivat niin kilot kuin hiuksetkin. Mukana matkoilla oli SNLL:n hallituksen jäseniä, joiden tehtävänä oli toimia suojelijoina ja Suomen valtiovallan edustajina. Ryhmän asemaa kuvaa, että vuonna 1959 se sai nimekseen Suomi-tytöt.⁵

Barthesin⁶ mukaan aikamme myytit ovat olemassa diskurssina, stereotyyppien kokoelmana. Näistä esityksistä ei siis voi vetää yhtäläisyysmerkkiä suomalaiseen naisvoimisteluun. Myytit saattavat olla vain jonkin erityisen tahon tarpeita palvellut mielikuva.

Voimisteluntutkijan tulisikin selvittää, mitä on ollut tyypillinen naisvoimistelu eli pitkään ja laajasti käytössä olleet voimistelukäytännöt. Huomiota tulisi kiinnittää myös niihin satoihin tuhansiin naisiin, jotka ovat voimistelleet ja tunteneet liikunnan iloa. Etenkin suurjuhlien kenttäohjelmien esittämistä voi luonnehtia laajojen naisvoimistelujoukkojen kohtaamisina, suomalaisen naiseuden rituaaleina. Tässä artikkelissa tavoittelenkin tutkimusotetta, jolla voidaan tunnistaa sekä ajallisesti että toiminnallisesti laaja ja monimuotoinen naisvoimistelun kirjo.

Aino Sarje

Naisvoimistelun
esittämisen
tulkintoja

*Hilma Jalkasen
valiovoimistelijoita
vuonna 1949.
(Suomen
Urheilumuseo)*

Esimerkkitapausten valinnasta

Tyypillisten tapausten tunnistaminen naisvoimisteluesitysten moninaisuudesta on vaativa tehtävä. Yksinkertaisinta olisi tarttua tunnetuimpiin näytöksiin, jotka myyteinä hallitsevat mielikuvia. On kuitenkin muistettava, että tyyppiesimerkkien valinta oleellisella tavalla ohjaa käsitystämme naisvoimistelusta, eikä siis saisi olla sattumanvaraista. Niinpä artikkelissani pohdin, millaista aineistoa tulisi olla käytettävissä kokonaiskuvan luomiseksi suomalaisista naisvoimisteluesityksistä. Toisaalta siinä arvioidaan, millaista aineistoa näistä esityksistä on mahdollista saada.

Myyttisistä esityksistä on saatavilla paljon aineistoa. Myyttistä puhetta ylläpitävät kirjoitetun diskurssin ohella valokuvat, elokuvat ja selostukset,⁷ jotka ovat omiaan tukemaan itse myyttiä. Myytti naisvoimistelusta ei kuitenkaan saisi ohjata tutkijan valintoja. Tutkimuksen tehtävänä ei ole tukea myyttiä vaan tunnistaa ilmiö koko kirjossaan, siis myös tuntematon, unohdettu ja vaatimaton osa voimisteluesityksiä. Ei tule väheksyä voimistelun rivijäsenten osallistumista. Vielä 1970- ja 1980-luvuilla juhlien suuri määrä merkitsi uuden ohjelman harjoittelua lähes vuosittain. Lajina ja ilmiönä suomalainen naisvoimistelu on myyttiään huomattavasti laajempi ja moni-ilmeisempi ilmiö.

Aino Sarje

Naisvoimistelun
esittämisen
tulkintoja

Mitä on suomalainen naisvoimistelu?

Artikkelini liittyy allekirjoittaneen ja Leena Laineen tutkimusprojektiin *Suomalainen naisvoimistelu – mitä se on (ollut)?*²⁸ Tutkimuksessa nostetaan näkyviin ja problematisoidaan suomalainen naisvoimisteluliike koko laajuudessaan kuuden näkökulman kautta. Niissä käsitellään naisvoimistelua nais erityisyydelle rakentuvana liikuntana (Laine), liikkeen karismaattisia johtajia (Laine), naisvoimistelun liikekieltä (Sarje), naisvoimistelun pedagogisia käytäntöjä (Sarje), voimisteluesityksiä naiseuden rituaalina (Sarje) sekä naisvoimisteluliikettä osana suomalaisen hyvinvointivaltion projektia (Laine).

Tutkimuksessa tarkastellaan suomalaisen naisvoimistelun syntyä, muutosta ja kehityskausia 1860-luvulta nykypäivään. Kohteen analysoiminen monitieteisessä viitekehyksessä mahdollistaa naisvoimisteluliikkeen historiaa ja ominaispiirteitä koskevien käsityksien avartamisen ja myyttien purkamisen. Tutkimuksessa naisvoimisteluliike ymmärretään sekä sosiaalisena instituutiona että prosessina pohjoismaisen hyvinvointivaltion kehityksessä traditionaalisessa, modernissa ja jälkimodernissa yhteiskunnassa. Tutkimus laajentaa kuvaa naisvoimistelun merkityksestä modernin suomalaisen naisen ja suomalaisen naisliikkeen kehitymisessä. Aineistoksi valittujen esimerkkien tulisi siis kattaa voimisteluesitysten koko historiallinen kirjo.

Vaikka kukin voimisteluesitys on yksi kokonaisuus, esitykseen sisältyvien erilaisten ulottuvuuksien ymmärtäminen edellyttää useiden tutkimuksellisten näkökulmien soveltamista. Näin olisi mahdollista selvittää, mikä on ollut keskeistä, mikä marginaalista, mikä lyhytaikaista sekä millä ulottuvuudella muutokset ovat ensisijaisesti tapahtuneet. Tutkimuksen avainsanoja ovat naiseus, ruumiillisuus, kulttuuri, yhteiskunta ja valta.

Naisvoimisteluesitysten kehityskaari

Viime vuosikymmenien naisvoimisteluesityksistä etuoikeutettuna tulevat mieleen Raija Riikkalan suunnittelemat ohjelmat. Esitykset ovat tunnettuja, mutta voiko niitä pitää tyypillisinä naisvoimisteluesityksinä. Edustavatko ne koko naisvoimistelua, johon sisältyvät myös 1800-luvun lopun avantgardistien kenttäohjel-

Aino Sarje

Naisvoimistelun
esittämisen
tulkintoja

mat, esimerkiksi Porissa vuonna 1897. Tuolloisen Suomen Naisten Voimisteluliiton ensimmäisen voimistelujuhlan kenttäohjelma oli suunniteltu mahdollisimman yksinkertaiseksi, jottei kukaan säikähtäisi osallistumista. Järjestäjät toivoivat, ettei yhdistyksiä valittaisi edustamaan valiovoimistelijoita vaan että kaikki jäsenet osallistuisivat näytökseen. Juhlassa esiintyi 64 voimistelijaa, joita Elin Kallio kaksikielisesti komensi suorittamaan jalka- ja käsi- liikkeitä vakavasti ja yksinkertaisesti. Vaikka yleisömäärä oli vähäinen, esitys nostatti voimakkaat suosionosoitukset.⁹

Naisvoimistelun näytökset ja ohjelmat rakentuvat voimistelukaavoista, jotka painottavat eri tavoin anatomis-fysiologisia, sielullis-psykkisiä, esteettisiä ja musikaalisia elementtejä. Huomioon tulisi ottaa kunkin voimistelukultuurin motiivit. Terveyteen tähtäävät liikkeet luovat erilaista liikekieltä kuin esteettisyyteen tai viihteesen tähtäävät liikkeet. Liikesuoritusten ja säestyksen välisestä yhteydestä on tärkeä tietää, ohjataanko liikkuamista komennoin, onko ryhmällä säestäjä vai käytetäänkö sähköistä äänentoistoa.

Voimistelun ensimmäinen, 1800-luvun lopulla kehittynyt kulttuuri perustui lingiläiseen asentovoimisteluun, jota Elli Björkstén sovelsi vielä 1910- ja 1920-luvuilla. 1930-luvulla omakuttiin ekspressiivisiä vaikutteita Keski-Euroopasta. Toisen maailmansodan jälkeen palattiin osin björksténiläiseen tyyliin. Uusin naisvoimistelu painottuu aiempaa enemmän nopeuteen, voimaan ja taitoon. Naisvoimistelun muutosta tarkasteltaessa tutkija joutuu päättämään, ovatko esimerkit merkittäviä käännekohtia lajin itsensä vai sen yhteiskunnallisen statuksen kannalta. Hilma Jalkasen voimisteluohjelmat 1920- ja 1930-luvun taitteessa ilmaisivat muun muassa voitonvarmaa voimantunnetta. Sen aikaisten voimistelijoiden ilmeistä ja liikekielestä on luettavissa vaativuutta, jollaista tuona aikana tuskin katsottiin naisille sopivaksi. Suomi-tytöt käyttivät Jalkasen myöhäisempää, tunnetumpaa ja silotellumpaa tyyliä. Se ilmeisesti soveltui paremmin edustamaan kansallista voimistelua.

Myös esitysten tanssilliset ainekset tulisi saada näkyviin, onhan keskustelu naisvoimistelun ja tanssin eroista ja yhtäläisyyksistä jatkunut vuosikymmeniä. Tanssi on antanut virikkeitä naisvoimistelulle 1900-luvun alusta lähtien, ensin kansantanssin ryhmitteilyllä ja askelikoilla, 1910-luvusta lähtien Isadora Duncanin edustamalla luonnollisella liikunnalla, 1920- ja 1930-luvuilla

Aino Sarje

Naisvoimistelun
esittämisen
tulkitintoja

*"Voimantunteen
voitonvarmaa"
ilmaisua. (Hilma
Jalkanen, Uusi
naisvoimistelu.
Helsinki 1930)*

ekspressiivisellä ilmaisulla sekä myöhemmin amerikkalaisen modernin tanssin liikekielellä tai baletin linjakuudella.

Voimisteluesitysten naiseus ja ruumiillisuus

Voimisteluesitykset ovat suomalaisen naisen yhteiskunnallisen ruumiillisuuden symboleja. Voimistelijan ruumis ei vain kannata symboleja ja merkitse sosiaalista aikaa ja tilaa, vaan tätä ruumista myös kontrolloidaan ja siihen vaikutetaan naisvoimistelun piirissä asetetuilla ihanteilla ja tavoitteilla.

Lauri Tanner kuvaa aikansa naisvoimistelun kahta suuntaa näin:¹⁰

"...toinen edustaa sanoisinko miehekästä, voimakkaita ja enemmän kulmikkaita liikkeitä sisältävää voimistelua, toisen taas painostaessa esteettisiä, plastillisia ja rytmillisiä puolia voimistelussa ja lähentelee sen tähden tanssia. On aivan selvää, että naisten on turha koettaa kilpailla miesten kanssa voimassa, kestävyudessa ja liikkeiden vaikeudessa ja että naisvoimistelun tulee soveltua erikoisesti naisluonteelle, siis sisältää pehmeätä, kaunista ja siroa liikehtimistä."

Aino Sarje

Naisvoimistelun
esittämisen
tulkintoja

Voimisteluesitysten naiskäsitteiksiä tutkittaessa keskitytään voimistelijatyyppeihin, siihen kuka voimistelee. Tapauksista olisi saatava näkyviin naiskuvan fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset ulottuvuudet. Voimistelija on saattanut olla rivivoimistelija tai valiovoimistelija. Hän on vaikuttanut esityksen ominaislaatuun myös ikänsä ja ruumiinrakenteensa kautta. Marcel Maussin¹¹ käsitteen habitus mukaan kullakin kulttuurilla on omanlaisensa kehon tekniikka eli ruumiin tapa liikkua ja toimia, joihin vaikuttavat ympäröivä kulttuuri sekä sosiaalinen ja historiallinen konteksti. Lisäksi habitusta muokkaavat koulutus, moraali, sukupuoli, vaikutusvalta ja muoti.

Voimisteluesityksestä välittyä, kuinka naisen ruumis sekä naisen tehtävät ja status yhteiskunnallisessa elämässä ymmärretään. Ohjelman liikkeit, teema ja kokonaisuus heijastuvat esityksen naiskuvaan, malliin, jota osallistujat tavoittelevat. Voimisteluesitysten käyttämästä tilasta kuvastuu tapa, kuinka nainen luo yhteyden tilaan, aikaan ja sosiaalisiin suhteisiin. Esimerkiksi 1900-luvun alun vaativat telinevoimistelunäytökset edellyttivät suorittajiltaan huomattavaa lihasvoimaa, taitoa ja itsenäisyyttä.

Esityksen visuaalisessa ilmeessä huomio kiinnittyy vaatetukseen sekä erilaisiin tunnuksiin, lippuihin, kukkiin ja vastaaviin, siihen kuinka niitä käsitellään ja mitä ne kertovat. 1990-luvulla naisten joukkuevoimistelun houkuttelevat asut muistuttivat

*Naisvoimistelijoita
vuonna 1904.
(Suomen
Urheilumuseo)*

Aino Sarje

Naisvoimistelun
esittämisen
tulkintoja

show-tanssia ja olivat täten huomattavasti etäänntyneet vuosisadan alun naisemansipaatiosta.

Naisvoimisteluesitysten kontekstit

Esityspaikka luo puitteet voimistelijoiden ja yleisön kohtaamiselle. Pelkkä luonto on toiminut voimistelun ympäristönä, yleisemmin kuitenkin kenttä tai sali. Esitysten kontekstia, ohjelman suoritusilannetta kuvaavat siihen vaikuttavat kulttuuriset säännöt. Konteksti voi tuoda esitykseen myös poliittisia painotuksia. Vieläkään ei ole analysoitu, mistä kertoi ja mitä viesti SNLL:n 200-henkisen joukkueen esiintyminen Berliinin olympialaisissa vuonna 1936 monikymmentuhantiselle, kansainväliselle ihmisjoukolla.

Esimerkiksi valittujen esitysten tulee kuvata naisvoimisteluesitysten ajallisia ja tilallisia rajoja ja rakenteita. Voimisteluesitykset vastaanotetaan tietyn ajan ja paikan, uskomusten, arvojen ja traditioiden mukaan. On tutkittava, miten itseä on esiintyjänä ja yleisönä voimisteluesityksissä ilmaistu, eli millainen on ollut esiintyjien ja yleisön välinen vuorovaikutus, kontrolli ja organisaatio. Konteksti määrää myös sen, millaiselle katseelle voimistelijat asettuvat alttiiksi. Eroja syntyy siitä, kuka on tilaisuuden järjestäjä, ketkä suorittavat ohjelman ja ketkä ovat yleisönä: Eri yleisöillä on erilaisia näkemyksiä, tarpeita ja odotuksia.

Yhteydet kulttuuriin, yhteiskuntaan ja valtaan

Naisvoimistelunäytökset tulevat julkisuuden myötä yhteiskunnallisiksi tapahtumiksi, joita voidaan ja halutaankin tulkita, käyttää ja suunnata. Tutkimuksessa analysoidaan naisvoimisteluliikelle toimintaehtoja luoneita yhteiskunnallisia, poliittisia ja kulttuurisia järjestelmiä sekä eettisiä ja esteettisiä arvoja, jotka ovat vaikuttaneet naisvoimistelumme muotoutumiseen järjestöissä, kouluissa sekä opettaja- ja ohjaajakoulutuksessa. Nämä tahot ovat myös olleet voimisteluesitysten ideologinen tausta.

Naisvoimisteluesitysten esimerkeistä tulisi siis ilmetä, millaisiin diskursseihin esitykset kiinnittyvät. Naisvoimistelun diskursseja ovat olleet tasa-arvo, emansipaatio, moderni Suomi, isänmaa ja kansainvälisyys sekä eri liittojen sosiaaliset ja poliittiset

intressit. Diskurssi viittaa yhteiskunnalliseen puheeseen, joka on sidoksissa ihmisten sosiaalisiin ja kulttuurisiin käytäntöihin. Foucault¹² ei tarkoita diskurssilla vain merkitysten järjestelmää, vaan myös siihen osallisten erilaisten asemien määräytymistä suhteessa toisiinsa ja diskurssiin. Oletuksena on, että eri ryhmittymillä on omat maailman hahmottamistapansa, jotka orientoivat ja organisoivat niiden sosiaalista toimintaa ja kommunikaatiota.¹³

Kun näkökulmana on voimisteluesitysten paikka suomalaisessa yhteiskunnassa, yleisö ymmärretään laajassa merkityksessä. Se voi olla yhteiskunnan valtakulttuurin, jonkin osa- tai alakulttuurin edustaja. Voimisteluesitykset saatetaan näkyviin erilaisissa kertomuksissa sen mukaan, kuinka voimistelijat itse, naisvoimisteluliitot tai yhteiskunnan muut tahot ovat ne tulkinneet. Esioletuksena on, että monet naisvoimisteluun liittyvät yhteiskunnalliset reaktiot perustuvat eri tulkintoihin kuin se, mitä voimistelijat itse ovat tarkoittaneet.

Esimerkkien tulisi kattaa esitykset niin alueellisesti kuin naisvoimisteluliittojen SVUL, FFF/FSKG ja TUL osalta. Tulee esimerkiksi selvittää, miten vuoden 1947 Suurjuhlien, vuoden 1946 TUL:n liittöjuhlan ja saman ajan FSKG:n juhlien kenttäohjelmat erosivat arkkityyppiensä ja symboliensuhteen.

Kuinka etääntyä myyteistä?

Esimerkkien valintaan vaikuttaa oleellisesti myös aineiston saatavuus. Yleistettävyyden lisäksi joudutaan varmistamaan, että tapauksesta saatava aineisto kertoo voimisteluesityksen eri ulottuvuuksista riittävästi ja monipuolisesti. Rikkaita tietolähteitä on tällöin suorastaan mahdoton sivuuttaa. Ne suorastaan ohjaavat valintoja.

Valtaosa ohjelmista on merkitty muistiin, osa jopa julkaistu. Aineistoa olisi saatava myös esityksen ominaispiirteistä: liikekielestä, ohjelmien rakenteesta sekä ilmaisutavasta. Valokuva- ja elokuva-aineistoa on melko vähän olemassa, niin korvaamatonta kuin se voimistelun liikkeiden sekä esityskontekstin havainnollistajana olisikin. Merkittävät tietolähteet ovat osallistujat itse eli voimistelijat ja heidän yleisönsä. Haastatteluaineistolla saadaan tietoa osallistujien kokemuksista, mutta iäkkäimmätkään tuskin muistavat 1920-luvun tapahtumia. Haastatteluilla saadaan tietoa osallistujien kokemuksista.

Aino Sarje
Naisvoimistelun
esittämisen
tulkintoja

Voimisteluesityksiä käsitteleviä lehtikirjoituksia on ollut huomattavan paljon liikuntalehdissä (Kisakenttä, Työläisnaisten urheilulehti, myöhemmin Naisten urheilulehti sekä Liv och spänst). Lehdissä on arvioita, kuvauksia ja keskustelua voimisteluohjelmista sekä ohjeita niiden harjoittelusta ja esittämisestä. Päivälehtikirjoittelusta saa käsityksen siitä, mitä yksittäiset esitykset ovat merkinneet yhteiskunnallisella tasolla, valtakulttuurissa.

Suomalaisen naisvoimistelun kaltaisen laajan ilmiön analyysin on pysyteltävä yksittäisten esitysten lähiluvun ja suurten kehityslinjojen välimaastossa, jolloin valtaosa esityksistä joudutaan jättämään sivuun. On perusteltava jätetäänkö käsittelemättä ajan normeista oleellisella tavalla poikkeavat esitykset, vaikka ne olisivatkin tutkimuksen kannalta kiinnostavia.

On luotettava valittujen esimerkkien edustavuuteen. Tutkijan subjektiiviset, mutta tutkimuskohteen laajan esiymmärryksen kautta kypsyneet kriteerit voivat olla riittäviä esimerkkitapauksien valintaperusteita.¹⁴ Kaikkia yllä mainittuja ehtoja ei todennäköisesti ole mahdollista ottaa huomioon, mutta tutkijan on silti perusteltava ja tuotava esiin ne kriteerit, joilla hän aineiston sa valitsee ja kerää.

Lähdeviitteet

¹ Malinowsky, Bronislaw, *The Life of Myth*. Teoksessa *Sex, Culture and Myth*. New York 1962.

² Jallas, Andrea, *Einfache Formen*. Halle 1930.

³ Kleemola, Irja, *Naisliikuntaa 100 vuotta*. Suomen Naisten Liikuntakasvatusliitto 1896–1994. Helsinki 1996, 42–43 ja Meinander, Henrik, *Lik martallen som rågfältet*. Hundra år finlandssvenska gymnastik. Ekenäs 1996, 43–45.

⁴ Luostarinen, Heikki, *Luonnolliset myytit ja keinomyytit*. Nyky-yhteiskunnan myyttirakenteesta. Alkoholipolitiikka 1982, 284.

⁵ Kleemola 1996, 163–168.

⁶ Barthes, Roland, *Myth Today* (1956). Teoksessa Susan Sontag (toim.): *A Barthes Reader*. New York 1982, 165.

⁷ Barthes 1982.

⁸ Laine, Leena ja Aino Sarje, *Suomalaisen naisvoimistelun maailmat*. Helsinki 2002.

⁹ *Finska Kvinnors Gymnastik-Förbund 1*, 1:sta Gymnastikfesten 1987 i Björneborg. Helsinki 1898, 4–8.

¹⁰ Tanner, Lauri, *Voimistelu ja urheilu*. Kotilieden lääkärikirja. Porvoo 1929, 140.

Aino Sarje

Naisvoimistelun
esittämisen
tulkintoja

- ¹¹ Mauss, Marcel, *Sociology and Psychology: Essays*. (1935) London, Boston, Henley 1979.
- ¹² Foucault, Michel, *The Archeology of Knowledge*. Bristol 1985, 46–49, 72–76.
- ¹³ Moscovici, Serge, On social representations. Teoksessa Joseph P. Forgas (toim.): *Social Cognition. Perspectives on Everyday Understanding*. European Monographies in Social Psychology 26. Great Britain 1981.
- ¹⁴ Hirsjärvi, Sirkka ja Helena Hurme, *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki 2000.